

Mohamed Ajouaou

Doen het Samen, oktober 1998

Zakaat

'De aalmoezen zijn voor de armen en de behoeftigen, voor hen die ermee belast zijn en voor hen wier harten tot elkaar gebracht zijn, voor de vrijkoop van slaven en schuldenaren, om in te zetten op Gods weg en voor hem die onderweg is. Dit is een verplichting van God. God is wetend en wijs.' Koran, soera 9 (Attawba): 60.

De islam vraagt van zijn aanhangers dat zij moreel handelen, ook in economisch opzicht. De islamitische economie is onderworpen aan strikte regels en expliciete morele waarden. Legale productie, rechtvaardige distributie en een verantwoord consumptiepatroon zijn de uitgangspunten. Het religieuze woord van legaal is *'halal'* en het tegenovergestelde is *'haram'*. Arbeid in bijvoorbeeld de varkenssector, alcohol, drugs, tabakindustrie en alles wat schadelijk is voor de mens en zijn omgeving is *haram* en moet dus vermeden worden. Oneerlijke verrijking door bijvoorbeeld oneerlijke concurrentie, machtsmisbruik, gokken, rente op spaargeld¹, kortom verrijking vanuit je luie stoel is evenmin halal. Verantwoorde consumptie betekent dat de moslim niet in de passieve consumptiesfeer vervalt en dat hij uitermate zuinig moet omgaan met de natuurlijke hulpbronnen en rijkdommen. Rechtvaardige distributie betekent dat de moslim een deel van de *halal* verworven rijkdommen aan de armen en behoeftigen moet afstaan. In deze laatste context past de godsdienstige financiële plicht - de *zakaat*.

In feite zetten ook andere godsdiensten de gelovigen aan om voor de armen te zorgen. Zo staat in Deuteronomium 15,7: *'Als er bij uw aankomst in het land dat de Here u zal geven, enkele armen onder u zijn, moet u uw hart en hand niet voor hen sluiten; u moet hen net zoveel geld lenen als ze nodig hebben'*.

Of in Mattheüs 5, 41-42: *'Als iemand u iets vraagt, geeft het hem. En als iemand van u iets wil lenen, weiger het dan niet'*.

De islam kenmerkt zich echter doordat hij verder gaat dan alleen maar het aanzetten tot zorg voor de armen. Hij maakte van de *zakaat* een financiële plicht voor de vermogenden. Geen caritatieve daad, maar een *recht van de armen*. Een recht dat verhaald moet worden, desnoods door de bevoegde autoriteiten.

Koran, soera 70 (Al Ma'aridj), 24-25: *'[Zij] van wie er een rechtmatig aandeel in hun bezittingen is voor de bedelaar en de onbemiddelde [hun valt niets te verwijten].'*

Een ander verschil tussen de islam en andere godsdiensten is dat hij van de *zakaat* een belastingsysteem heeft gemaakt. Moslim fiscalisten hebben dit systeem tot in alle details uitgewerkt. Over de voorwaarden, over het belastbare, de manier en tijd van innen enzovoort.

Niet-moslims hoeven geen *zakaat* te betalen. Ze moeten de *garadj*, een andere vorm van belasting, betalen. *Garadj* werd toegepast in de vroegere eeuwen van het Islamitische Rijk. Uiteraard wordt de *zakaat* alleen over *halal* ofwel legale rijkdommen geheven. Zo wordt het witwassen van geld tegengegaan. De *zakaat* wordt een keer per jaar geheven. Over teelt per oogstseizoen en over vee,

¹ Zoals uit de notitie 'een goede moslim leent niet' zal blijken, ben ik in de loop in tijd heel anders hierover gaan nadenken.

afhankelijk van het soort dier. Men betaalt 2,5% over vermogen (onroerend goed, aandelen, spaargeld, omzet, winst en andere bezittingen) en ongeveer hetzelfde percentage over vee, tussen de 5 en 10% over landbouwproducten en 20% over ruwe grondstoffen zoals goud en steenkool.

Bij belastingverzwaring of -verlichting wordt gekeken naar het gemak waarmee de vermogenden aan hun rijkdommen zijn gekomen. Hoe harder ze moeten werken, hoe minder *zakaat* ze hoeven te betalen.

Nu doet de volgende situatie zich voor: in de meeste islamitische landen wordt er een ander belastingsysteem dan de *zakaat* toegepast. Moeten de moslims daarnaast nog ook de *zakaat* betalen? Het antwoord is ja. En de meeste moslims doen dat ook, al is het soms in mindere strikte mate. Reden daarvoor is dat de door die overheden geheven belastingen naar de overheidsapparaten gaan, en helemaal niet of maar in zeer beperkte mate de armen en behoeftigen ten goede komen. En daar blijven de moslims wel verantwoordelijk voor. Bovendien is de *zakaat* naast sociale, ook een godsdienstige plicht. Door de *zakaat* te betalen kan en moet een moslim zowel de mens als God dienen.

Naast de bovengenoemde *zakaat* is er ook een kleinere vorm daarvan die aan het eind van de maand Ramadan betaald moet worden. Ieder moslim die meer bezit dan wat hij in één dag nodig heeft, moet dan een ieder jaar vastgesteld bedrag, vermenigvuldigd met het aantal gezinsleden, betalen, voorzover hij deel uitmaakt van een gezin. In Nederland is dat op dit moment een tiende per gezinslid.

De in Nederland wonende moslims voldoen graag aan deze twee vormen van de *zakaat*. Ze sturen het geld naar arme familielieden en/of andere behoeftigen in land van herkomst, of ze staan het aan moskeeën of liefdadigheidsfondsen² af. Deze zorgen dan voor uitbesteding van dat geld aan gerichte goede doelen wereldwijd. Vooral aan vluchtelingen en slachtoffers van oorlogen, natuurrampen en dergelijke³. Overigens zijn familieleden van de eerste lijn uitgesloten als zakaat bestemming. Een vader, moeder, broers en zussen en eigen kinderen dienen namelijk sowieso als morele verplichting onderhouden te worden.

Naast de *zakaat*gelden, leveren moslims vrijwillig financiële bijdragen, gevraagd en ongevraagd, voor goede doelen. Net zoals bij de kerken op zondagen, wordt er op vrijdagen in de moskee een collecte gehouden. Dat heeft *sadaka*.

© Op dit artikel rust copyright.

² In West-Europese landen waren er veel islamitische charitatieve organisaties actief die zakaat- gelden inzamelden. Zij maakten daarvoor gebruik van moderne marketinginstrumenten zoals folders, acceptgiro, speciale offers voor zakaat-gevers (vaak ook donateurs) enzovoort. Echter na de aanslagen van 11 september is het imago van veel van de organisaties ernstig beschadigd vanwege verdenking banden te hebben met religieuze radicale netwerken. De marktleider in Nederland was stichting Al Aqsa. Zowel in Duitsland als in Nederland werd zij door de rechter verboden en haar goederen bevroren.

³ In de theoretische inleiding pleit ik, zoals oorspronkelijk de bedoeling was, voor de investering van de zakaat gelden in Nederland oftewel in de samenleving waarin ze wordt ingezameld. De *sadaka* kan wel wereldwijd uitbesteed worden.